

U 113/2022 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta neuvoston asetukseksi yhteisvastuun lisäämisestä kaasuhankeintojen paremman koordinoinnin, rajat ylittävän kaasukaupan ja luotettavien viitehintojen avulla

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle Euroopan komission 18.10.2022 antama ehdotus yhteisvastuun lisäämisestä kaasuhankeintojen paremman koordinoinnin, rajat ylittävän kaasukaupan ja luotettavien viitehintojen avulla COM (2022) 549 final sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Ehdotuksista annettiin kiiretilanteessa ensin valtioneuvoston yhteensovitusjärjestelmässä koordinoitu E-selvitys (E 140/2022 vp).

U-kirjelmä ei sisällä E-selvitykseen verrattuna uusia kantoja.

Helsingissä 9.2.2023

Elinkeinoministeri Mika Lintilä

Neuvotteleva virkamies Maria Kekki

9.2.2023

**EHDOTUS NEUVOSTON ASETUKSEKSI YHTEISVASTUUN LISÄÄMISESTÄ KAASU-
HANKINTOJEN PAREMMAN KOORDINOINNIN, RAJAT YLITTÄVÄN KAASUKAU-
PAN JA LUOTETTAVIEN VIITEHINTOJEN AVULLA****1 Tausta**

Sekä Eurooppa-neuvosto¹, energiaministerit² että Euroopan parlamentti³ ovat pyytäneet komissiota tekemään ehdotuksen toimista solidaarisuustoimien koordinoimiseksi, kaasun toimitusvarmuuden turvaamiseksi, hintatason stabilisoimiseksi sekä korkeista energianhinnoista kärsivien kotitalouksien ja yritysten tukemiseksi. Lisäksi komission puheenjohtaja *von der Leyen* on ehdottanut neliosaista suunnitelmaa kaasumarkkinakriisiin vastaamiseksi. Suunnitelman mukaan tulisi hillitä kaasun hintoja vaarantamatta kaasun toimitusvarmuutta, rajoittaa maakaasun markkinahintoja jäsenvaltioiden yhteistyöllä, rajoittaa kaasun hinnan vaikutusta sähkön hintaan, sekä säilyttää sisämarkkinoiden tasapuoliset olosuhteen ja kiihdyttää siirtymää energiaomavaraisuuteen.

Komissio antoi 18.10.2022 nk. kaasun solidaarisuuspaketin, joka pitää sisällään asetusehdotuksen (COM (2022) 549 final) ja tiedonannon kaasun solidaarisuudesta (COM (2022) 553 final), komission tiedonannon EU:n toimintasuunnitelmasta koskien energiajärjestelmän digitalisointia (COM(2022) 552 final), sekä ehdotuksen neuvoston suositukseksi kriittisen infrastruktuurin resilienssistä (COM(2022) 551 final). Kokonaisuudella pyritään varautumaan tulevaan talveen, rauhoittamaan energiamarkkinoita sekä tukemaan energian toimitusvarmuutta. Energiajärjestelmän digitalisointia koskevaa EU:n toimintasuunnitelmaan käsittelevästä komission tiedonannosta sekä kriittisen infrastruktuurin resilienssiä koskevasta ehdotuksesta neuvoston suositukseksi tiedotetaan eduskunnalle erikseen. Asetusehdotus pohjautuu osittain Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) 2017/1938 toimista kaasun toimitusvarmuuden turvaamiseksi ja asetuksen (EU) N:o 994/2010 kumoamisesta (kaasun toimitusvarmuusasetus).

Venäjän hyökkäyssodan vuoksi EU:ssa on annettu runsaasti uusia toimenpide-ehdotuksia ja uutta lainsäädäntöä kaasun ja sähkön toimitusvarmuuden ja hintavaikutusten vuoksi.

Komissio on antanut:

– 8.3.2022 REPowerEU –tiedonannon (COM(2022) 108 final, E-kirje E 30/2022 vp), joka käsittelee energian hintaa ja toimitusvarmuutta.

¹ Epävirallinen kokous, Praha 6.10.2022

² Epävirallinen kokous 12.10.2022

³ EP Resolution of 5 October 2022 on the EU's response to the increase in energy prices in Europe (2022/2830(RSP))

- 23.3.2022 tiedonannon vaihtoehtoista lyhyen aikavälin toimiksi sähkön hinnasta ja seuraavaan talvikauteen valmistautumiseksi kaasun osalta (COM(2022) 138 final, E-kirje E 42/2022 vp), jossa komissio esitti kaasupuolen toimiksi kaasunyhteishankintoja.
- 23.3.2022 asetusehdotuksen EU:n kaasuväyrystöjen täyttövelvoitteesta (COM(2022) 135 final, U-kirje U 31/2022 vp). Kaasuväyrystöasetus (EU) 2022/1032 tuli voimaan 1.7.2022.
- REPowerEU-paketin 18.5.2022 (COM(2022) 230 final, E-kirje E 68/2022 vp), jossa on useita lainsäädäntö- ja politiikkaehdotuksia, joilla tähdätään venäläisestä energiasta irtautumiseen.
- 20.7.2022 ns. kaasun talvivarautumispaketin, joka koostuu tiedonannosta, säädösehdotuksesta sekä kaasun vähentämissuunnitelmasta (COM (2022) 360 final, COM (2022) 361 final, E-kirje E 98/2022 vp). Asetus (EU) 2022/1369 koordinoituista kaasun kysynnän vähentämistoimenpiteistä tuli voimaan 9.8.2022.
- 14.9.2022 ehdotuksen neuvoston asetukseksi korkeisiin energiahintoihin liittyvistä hätätoimenpiteistä (ns. energianhinta-asetus, COM (2022) 473 final, E-kirje E 113/2022 vp). Neuvoston asetukset (EU) 2022/1854 tuli voimaan 8.10.2022.

Lisäksi EU:n energiaylijohdajat ovat keskustelleet 7.4.2022, 29.4.2022 ja 7.7.2022 kaasun yhteishankintojen järjestämisestä, ja Suomen ja Baltian alueellinen ryhmä kaasun yhteishankintojen edistämiseksi aloitettiin 15.7.2022. Myös yhteistoimintaa luotettavien toimituskumppaneiden kanssa on vahvistettu venäläisen kaasun korvaamiseksi.

Komissio katsoo, että kyseisistä toimista huolimatta tilanne jatkuu erittäin haasteellisena. Kaasumarkkinoilla vallitsevat korkeat hinnat, ja hintojen vaihtelu on merkittävää. Lisäksi ei voida poissulkea mahdollisia lisähäiriöitä esimerkiksi sabotaasin muodossa. Komissio arvioi, että jännitteet kaasumarkkinoilla tulevat todennäköisesti jatkumaan yli tulevan talven. Kaasun saannin varmistaminen talvikauden lähestyessä on keskeinen kysymys EU-tasolla.

2 Ehdotuksen tavoite

Kaasun solidaarisuuspakettiin sisältyvä asetusehdotus on osa toimia, joilla pyritään vastaamaan Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan seuranneeseen poikkeukselliseen tilanteeseen energiamarkkinoilla. Venäjän lopetettua kaasun toimittamisen Eurooppaan Nord Stream 1 –kaasuputken kautta on tilanne Euroopan kaasumarkkinoilla hankaloitunut entisestään.

Ehdotetulla asetuksella pyritään lieventämään korkean kaasun hinnan vaikutuksia puuttamalla kaasun kysyntään ja saantiin, varmistamalla toimitusvarmuutta kautta unionin ja vahvistamalla solidaarisuutta. Ongelmat kaasun saatavuudessa ovat aiheuttaneet merkittävää energian hinnan nousua sekä vaihtelua kaasun ja sähkön hinnoissa. Korkeat energianhinnat puolestaan vähentävät kansalaisten ostovoimaa ja yritysten kilpailukykyä.

Ehdotetulla asetuksella pyritään varautumaan tulevaa talvea myöhempään kaasun saantiin. Vaikka Euroopan kaasuväyrystöt ovat talven 2022–2023 varalle hyvin täytettyinä, voi kaasun saanti seuraavan talven varalle osoittautua haastavammaksi. Tämän taustalla vaikuttaa se, että putkikaasun tulo Venäjältä Eurooppaan on erittäin epätodennäköistä, ja lisäksi EU:n kaasuväyrystöasetus velvoittaa täyttämään kaasuväyrystöt 90 prosenttiin niiden kapasiteetista.

Nopeita ja EU:n tasolla koordinoituja toimia tarvitaan myös reagoimiseksi siihen, että Venäjä käyttää kaasua aseena ja manipuloidakseen markkinoita. Riippumattomuus Venäjältä tulevasta kaasusta on noussut yhä merkityksellisemmäksi. Riippumattomuuden toteuttamiseksi on tehty

toimenpiteitä, kuten kulutuksen vähentäminen ja energiatehokkuuden lisääminen, mutta viimeisjassa myös kaasun hankinta vaihtoehtoisista hankintalähteistä on keskeistä.

3 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Kaasun hankintojen koordinointi ja yhteishankinnat

Kaasun yhteisostoilla hyödynnettäisiin EU:n yhteistä markkinavoimaa globaaleilla markkinoilla, turvaten näin kaasun hankinnat maailmanlaajuisesti kilpailukykyiseen hintaan. Näin esittäisiin myös jäsenvaltioiden keskinäinen tarjouskilpailu, sekä helpotettaisiin pienten, heikkomman ostovoiman omaavien jäsenvaltioiden tilannetta.

Jäsenvaltioiden olisi tehtävä tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että niiden lainkäyttövaltaan kuuluvat maakaasuyritykset osallistuvat kysynnän yhteen kokoamiseen yhtenä keinona täyttää kaasuvastastoasetuksen (EU) 2017/1938 artiklan 6a mukaiset kaasuvastastojen täyttötavoitteet. Jäsenvaltioiden, joilla ei ole maanlaisia kaasuvastastoja, kuten Suomen, olisi vaadittava maakaasuyrityksiään osallistumaan esitetyn asetuksen mukaisen palveluntarjoajan organisoimaan kysynnän yhteen kokoamiseen sellaisella kaasun määrällä, joka vastaa vähintään 15 prosenttia kaasuvastastoasetuksen 6 c artiklan 1 kohdan mukaisesta rajat ylittävästä täyttöveloitteesta.

Kysynnän yhteen kokoamiseen eivät voisi osallistua maakaasuyritykset tai maakaasua käyttävät yritykset, joihin kohdistuu taloudellisia pakotteita Euroopan unionin toiminnasta annetun sopimuksen (SEUT) 215 mukaisesti, etenkin liittyen Venäjän hyökkäyssotaan Ukrainaan, tai jotka ovat suoraan tai epäsuorasti kyseisten pakotteiden kohteena olevan tahon omistamia tai kontrolloimia. Lisäksi kysynnän yhteen kokoamiseen eivät voisi osallistua yritykset, jotka ovat suoraan tai epäsuorasti Venäjän hallinnon omistamia tai kontrolloimia, tai jotka toimivat Venäjän hallituksen puolesta tai sen ohjauksessa, taikka oikeushenkilöt, joiden kotipaikka on Venäjällä. Lisäksi sopimusjärjestelyillä olisi varmistettava, että kyseiset kysynnän yhteen kokoamisen ulkopuolelle rajatut yritykset eivät hyödy yhteisostomekanismin kautta syntyvistä varoista. Ehdotuksen mukaan yhteisostojen ulkopuolelle rajattaisiin Venäjältä peräisin oleva maakaasun tarjonta, joka saapuu jäsenvaltioiden tai Energiayhteisön alueelle asetuksessa tarkemmin listattujen liitännäispisteiden (mm. Imatra) kautta.

Asetuksessa esitettyjen ehtojen mukaan valitun palveluntarjoajan tehtävänä olisi organisoida kaasun yhteisostot. Yhteisostoihin osallistuminen olisi vapaaehtoista ja mahdollista kaikille maakaasuyrityksille ja maakaasua käyttäville yrityksille, jotka sijaitsevat EU:n alueella tai Energiayhteisön jäsenvaltioissa.

Lisäksi asetuksella veloitettaisiin maakaasuyritykset tai maakaasua käyttävät yritykset tiedottamaan komissiota aikeistaan solmia kaasun hankintasopimus tai yhteisymmärrysasiakirja. Lisäksi yritysten tulisi tiedottaa komissiota kyseisten sopimusten solmimisesta. Jos komissio arvioi, että maakaasuyritysten tai maakaasua käyttävien yritysten tai viranomaisten suunnitelmilla kaasun hankinnoilla voi olla negatiivinen vaikutus kaasun yhteishankintoihin, sisämarkkinoihin, toimitusvarmuuteen tai energiasolidaarisuuden toteuttamiseen, komissio voisi suosittelaa jäsenvaltiota tekemään tarvittavat toimet kyseisten vaikutusten estämiseksi.

Toimet nesteytetyn maakaasun käsittelylaitosten ja varastojen käytön tehostamiseksi

Asetusehdotus sisältää säännöksiä, joilla pyritään tehostamaan nesteytetyn maakaasun käsittelylaitosten ja varastojen käyttöä. Säännökset koskisivat sopimuksella varatun kapasiteetin jäl-

leenmyyntiä jälkimarkkinoilla, LNG-terminaalien ja varastointijärjestelmäoperaattoreiden toiminnan läpinäkyvyyttä, sekä käyttämättömäksi jääneen varatun kapasiteetin hyödyntämistä. Ehdotettujen säännösten katsotaan olevan pääosin teknisluonteisia.

Energian hinnan hillintä ja kohtuuttomien hintavaihtelujen estäminen johdannaismarkkinoilla

Komissio ehdottaa väliaikaista mekanismia energialiitännäisten johdannaisten päivänsisäisen hinnanvaihtelun rajaamiseksi. Ehdotuksen mukaan sellaisten kauppapaikkojen, jossa käydään kauppaa energialiitännäisillä hyödykejohdannaisilla, olisi 1.1.2023 mennessä asetettava kyseisille johdannaisille päivänsisäisen volatilitietin hallintamekanismi. Mekanismin tulisi perustua matalimman ja korkeimman hinnan rajoihin, joiden alittavilla tai ylittävillä hinnoilla kauppaa ei käydä. Hintarajojen laskentamekanismia tarkennettaisiin asetuksessa. Tältä osin on huomattava, että ehdotus ei rajaudu vain kaasujohdannaisiin vaan sitä sovellettaisiin myös sähköjohdannaisiin.

Lisäksi komissio esittää, että neuvosto voi komission ehdotuksesta ottaa käyttöön väliaikaisen mekanismin kohtuuttomien kaasun hintojen rajoittamiseksi. Kyseinen päätös sisältäisi dynaamisen markkinoiden korjausmekanismin maakaasutransaktioille TTF-kauppapaikassa. Muut unionin kauppapaikat voitaisiin liittää korjattuun TTF spot-hintaan dynaamisen hintakäytävän avulla. Asetuksessa asetettaisiin kuitenkin tarkempia ehtoja kyseisen mekanismin käyttöön- otolle, ja se ei saisi esimerkiksi johtaa unionin kaasun toimitusvarmuuden vaarantumiseen taikka yleiseen kaasun kulutuksen kasvuun. Mekanismi tulisi myös peruuttaa, jos sen käyttöö- non ehdot eivät enää täyty tai se aiheuttaa markkinahäiriöitä.

Asetusehdotus ei kuitenkaan sisällä yleistä kaasun hintakattoa.

Komissiolle ehdotetaan toimivaltaa antaa täytäntöönpanosäädöksillä, joilla tarkennetaan päivänsisäisen hinnanvaihtelun rajaamisen toimeenpanon yhdenmukaisia ehtoja.

Nesteytetyn maakaasun viitehinta

Energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyövirastolle (ACER) ehdotetaan asetuksessa tehtäväksi LNG:n hinnan päivittäinen arviointi ja hintatietojen julkaiseminen. Maaliskuusta 2023 lähtien ACER:n tulisi julkaista päivittäinen LNG:n vertailuhinta. Komissiolle ehdotetaan toimivaltaa antaa täytäntöönpanosäädöksiä, joilla tarkennettaisiin markkinatietojen toimittamisen ajankohtaa.

Solidaarisuustoimet kaasun hätätilanteessa

Komissio ehdottaa, että kaasun toimitusvarmuusasetuksen mukaisten yhteisvastuumekanismin nojalla suojattujen asiakkaiden määritelmää laajennettaisiin kattamaan kriittiset kaasumäärät sähkön toimitusvarmuuden takaamiseksi. Ehdotetulla asetuksella laajennettaisiin lisäksi kaasun toimitusvarmuusasetuksen 13 artiklan mukainen velvollisuus tarjota kaasun solidaarisuustoimia jäsenvaltioon välittömästi yhteydessä olevan toisen jäsenvaltion lisäksi myös muille jäsenvaltioille. Tämä edellyttää, että on olemassa tarvittava infrastruktuuri, kuten LNG-laitoksia, kaasun toimittamiseksi solidaarisuustoimia pyytäneelle jäsenvaltiolle.

Asetuksessa säädettäisiin oletusehdoista kaasun solidaarisuustoimituksille tapauksissa, joissa kyseiset jäsenvaltiot eivät ole tehneet keskenään kaasun toimitusvarmuusasetuksen 13 artiklan 10 kohdan mukaista solidaarisuussopimusta. Komission mukaan tällaisia bilateraaliosopimuksia on laadittu vasta kuusi ja 40 sopimusta on edelleen laatimatta. Suomi ja Viro ovat allekirjoittaneet huhtikuussa bilateraaliosopimuksen, joka on parhaillaan ratifioitavana. Ehdotettu aset

asettaisi perussäännöt solidaarisuus-kaasulle, sisältäen säännökset solidaarisuustoimituksissa toimitettavasta kaasusta maksettavasta korvauksesta ja kustannusten jakautumisesta. Perussäännöt olisivat kuitenkin toissijaisia suhteessa olemassa oleviin solidaarisuussopimuksiin. Elleivät solidaarisuuskaasua pyytävä ja sitä toimittava jäsenvaltio erikseen sovi kaasusta maksettavasta korvauksesta, tulisi korvauksen asetusehdotuksen mukaan vastata kaasun keskimääräistä hintaa sen toimittamassa maassa edeltävän 30 vuorokauden aikana, taikka vastaavaa keskimääräistä hintaa lähimmässä käytettävissä olevassa virtuaalisessa kauppapaikassa tai sovitussa yhteyskeskuksessa edeltävän kuukauden aikana.

Asetusehdotuksen mukaan jäsenvaltio, jolta on pyydetty solidaarisuustoimituksia, voisi kieltäytyä toimittamasta kaasua, jos: 1) Sillä ei ole riittävästi kaasua kattaakseen toimitukset sen omille, kaasun toimitusvarmuusasetuksen mukaisille yhteisvastuumekanismin mukaisille suojatuille asiakkaille, tai kattaakseen kriittisen kaasuntarpeen sähkön toimitusvarmuuden varmistamiseksi, tai 2) jos sillä ei ole riittävästi yhteenliitäntäkapasiteettia eikä mahdollisuutta toimittaa nesteytettyä maakaasua.

Kaasun kulutuksen vähentäminen

Ehdotettu asetusta mahdollistaisi, että jäsenvaltiot tekisivät poikkeuksellisesti toimia kaasun toimitusvarmuusasetuksen mukaisten suojattujen asiakkaiden ei-välttämättömän kaasun kulutuksen vähentämiseksi. Toimet voisivat tulla kyseeseen etenkin tilanteessa, jossa on julistettu kaasun toimitusvarmuusasetuksen mukainen kriisitilanne tai koordinoituista kaasun kysynnän vähentämistoimenpiteistä annetun asetuksen ((EU) 2022/1369) mukainen unionin hälytystilanne. Heikossa asemassa olevien asiakkaiden kaasun kulutusta ei kuitenkaan vähennettäisi.

Asetuksen voimaantulo ja voimassaoloaika

Asetuksen esitetään tulevan voimaan seuraavana päivänä sen julkaisemisesta Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Ehdotetun siirtokapasiteetin käytön tehostamista koskevan 14 artiklan soveltaminen alkaisi kolmen kuukauden kuluttua asetuksen voimaantulosta. Asetuksen voimassaolo päättyisi vuoden kuluttua sen voimaantulosta. Komission tulisi 1.10.2023 mennessä arvioida asetusta unionissa vallitsevan kaasun toimitusvarmuustilanteen valossa, ja se voisi arvion perusteella esittää asetuksen voimassaolon jatkamista.

Komission tiedonanto EU:n toimista energiahädässä

Komissio antoi 18.10.2022 asetusehdotuksen yhteydessä tiedonannon ”EU:n toimet energiahädässä – varautuminen, hankinnat ja suojautuminen yhdessä” (COM(2022) 553 final). Tiedonannossa taustoitetaan asetuksen sisältämiä ehdotuksia korkeisiin energian hintoihin puuttumisesta sekä kaasun yhteisötoista ja toimitusvarmuuden turvaamisesta. Korkeisiin energianhintoihin puuttumisen osalta komissio nostaa esiin myös mahdolliset toimet, joilla voitaisiin rajoittaa korkeiden kaasunhintojen vaikutusta sähkönhintoihin. Tältä osin komissio katsoo, että sähköntuotannossa käytettävän kaasun hintakaton käyttöönottoa tulisi harkita EU:n tasolla, jos siihen liittyvät avoimet kysymykset saadaan ratkaistua tyydyttävästi. Komissio toteaa myös tukevuksensa ACERin ja Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen (EAMV) yhdessä kansallisten energia- ja finanssimarkkinoiden valvontaviranomaisten kanssa perustamaa uutta työryhmää, jonka tehtävänä on seurata tiiviisti energiamarkkinoiden kehitystä.

Kaasun ja sähkön säästämistoimien osalta tiedonannossa todetaan, että komissio on valmis asettamaan EU:n hälytystilaan tai jopa tarkistamaan tai jopa tarkistamaan kaasun kysynnän vähentämistavoitteita, jos vapaaehtoisilla kysynnän vähentämistoimenpiteillä ei voida varmistaa kaasutoimitusten riittävyyttä talven yli.

Tiedonannossa käsitellään lisäksi korkeiden kaasunhintojen vaikutusten lieventämistä. Komissio toteaa muuttavansa kriisiajan tilapäisiä valtiontukipuitteita, antaen näin jäsenvaltioille enemmän liikkumavaraa yritysten tukemisessa. Lisäksi komissio aikoo antaa Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen lausunnon mukaisesti kaksi delegoitua asetusta, joilla lievennetään vaakuusvaatimusten noususta johtuvaa finanssialan ulkopuolisten markkinatoimijoiden likviditeettipainetta. Tällä pyritään puuttuman johdannaismarkkinoiden hintapiikkien ja äärimmäisen hinnanvaihtelun energiayhtiöille aiheuttamiin likviditeettiongelmiin. Valtioneuvosto informoi eduskuntaa erikseen komission ehdotuksista muuttaa keskusvastapuoliin liittyviä delegoituja asetuksia. Lisäksi komissio ehdottaa vuosien 2014-2020 koheesiopolitiikan kehyksen joustavoittamista. Komissio aikoo myös uudelleenarvioida REPowerEU-suunnitelmassa ehdotettuja toimenpiteitä ja siirtymävauhtia nopeamman Venäjän fossiilisista polttoaineista luopumisen valossa. Arvioinnin tulokset muodostavat perustan komission ehdotuksille, joilla lisätään EU:n rahoituskapasiteettia REPowerEU-suunnitelman tarkoituksiin.

Komissio käsittelee tiedonannossaan myös infrastruktuurin suojelua ja optimointia. Komissio ehdotti 18.10.2022 antamassaan paketissa edellä esitetyn asetuksen lisäksi myös neuvoston suositusta, jolla lisätään EU:n tukea kriittisen infrastruktuurin häiriönsietokyvyn parantamiseen ja varmistetaan varautumisen ja reagoinnin koordinointi EU:n tasolla sekä yhteistyön tiivistäminen sellaisen infrastruktuurin osalta, johon liittyy valtioiden rajat ylittäviä etuja. Komissio nostaa tiedonannossaan esiin myös tarpeen tiedolle käytettävissä olevasta infrastruktuurikapasiteetista, ja tähän liittyen aikeen ehdottaa välineitä kaasu- ja LNG-infrastruktuurien käytön optimoimiseksi. Lisäksi komissio huomauttaa uusiutuvan energian lupamenettelyiden olevan liian pitkäkestoisia, ja kehottaa lainsäätäjiä pääsemään yksimielisyyteen REPowerEU-suunnitelmanpuitteissa tehdyistä ehdotuksista lupamenettelyjen nopeuttamiseksi. Komissio on lisäksi valmis tekemään erikseen ehdotuksen, jolla koordinoitusti EU-tasolla yksinkertaistettiin ja lyhennettiin tiettyjä uusiutuvaan energiaan liittyviä hallinnollisia lupamenettelyjä.

Tiedonannon päätelminä todetaan, että vallitseva, mittaluokaltaan ennennäkemätön energia-kriisi edellyttää poikkeuksellisia yhteisiä toimia unionissa yhteisvastuun hengessä. Komission mukaan yhteisvastuu ja yhteiset toimet ovat tehokkain vastaus käsillä olevaan kriisiin. Komissio katsoo, että uudet energiakriisin hätätoimet asettavat sisämarkkinoiden painoarvon palvelemaan energian toimitusvarmuutta, kohtuuhintaisuutta ja kestävyyttä sekä keskeisten palvelujen saamista kaikkien ulottuville.

Tiedonannossa esitetyistä mahdollisista tulevista toimenpiteistä tiedotetaan eduskuntaa erillisillä kirjelmillä.

4 Ehdotuksen oikeusperusta ja suhde suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteisiin

Oikeusperusta

Ehdotuksen oikeusperustana on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 122 artiklan 1 kohta, jonka mukaan neuvosto voi komission ehdotuksesta päättää jäsenvaltioiden välisen yhteisvastuun hengessä taloudellisen tilanteen kannalta aiheellisista toimenpiteistä erityisesti, jos ilmenee suuria vaikeuksia tiettyjen tuotteiden saatavuudessa, ennen kaikkea energia-alalla sanotun kuitenkin rajoittamatta muiden perussopimuksissa määrättyjen menettelyjen soveltamista. Neuvosto tekee päätöksensä määräenemmistöllä. Euroopan parlamentti ei osallistu SEUT 122 artiklan mukaiseen päätöksentekomenettelyyn.

Euroopan unionin neuvoston oikeuspalvelu on covid-19 –pandemiaan liittyneen elpymisväli-
neen osalta katsonut, että 122 artiklan 1 kohtaa on luettava yhdessä yhtenä kokonaisuutena ar-
tiklan 2 kohdan kanssa, joka viittaa odottamattomiin ja jäsenvaltioiden vaikutusmahdollisuuk-
sien ulkopuolella oleviin tapahtumiin. Lisäksi oikeuspalvelun mukaan tilanteen, jossa 122 ar-
tiklaa sovelletaan, on oltava kiireellinen ja vaikeuksien vakavia. Toteutettavien toimenpiteiden
on puolestaan oltava poikkeuksellisia, väliaikaisia ja oikeassa suhteessa tilanteen vakavuuteen.
Lisäksi toimenpiteiden on oltava luonteeltaan taloudellisia, koska SEUT 122 artikla kuuluu ta-
louspolitiikan alaan. Käsillä oleva komission asetusehdotus vastaa akuuttiin kriisiin energia-
markkinoilla, ja ehdotetut toimet ovat poikkeuksellisia ja väliaikaisia. Lisäksi toimien voidaan
katsoa olevan oikeasuhtaisia energiainmarkkinoiden kriisin vakavuuteen nähden.

Ehdotetulla asetuksella vastattaisiin vallitsevaan vakavaan energian saatavuushäiriöön, ja tältä
osin toimet olisivat SEUT artiklan 122 mukaisia. Lisäksi on tunnustettu tarve koordinoituille ja
väliaikaisille toimille, jotta kaasunmarkkinoiden häiriöihin kyetään paremmin vastaamaan tule-
vien talvien aikana. Komissio on lisäksi huomauttanut, että voimassa oleva, kaasun toimitus-
varmuusasetuksen mukainen sääntely on suunniteltu lyhytaikaisiin toimitushäiriöihin vastaa-
miseksi. Näin ollen väliaikaisen lisätoimenpiteet ovat tarpeellisia, sen estämiseksi, etteivät pi-
dempiaikaiset kaasun saatavuusongelmat aiheuta markkinoille laajempia häiriöitä.

SEUT 122 artikla edellyttää, että toimet tehdään jäsenvaltioiden yhteisvastuun hengessä, ja so-
lidaarisuusperiaate on keskeinen oikeusperustan soveltuvuuden arvioinnissa. Esillä olevassa eh-
dotuksessa tämän ehdon katsotaan täytyvän erityisen selvästi. Etenkin kaasu- ja kaasun hankintojen tar-
jousten yhdistämisellä ja yhteishankinnoilla toteutetaan yhteisvastuuta esitettyjen toimien vä-
hentäessä jäsenvaltioiden välistä kilpailuasetelmaa ja vahvistaessa unionin yhteistä ostovoimaa
globaaleilla markkinoilla. Lisäksi ehdotettujen solidaarisuustoimien vahvistamiseen tähtäävien
toimien voidaan katsoa olevan SEUT 122 artiklan hengen mukaisia.

Valtioneuvosto katsoo ehdotuksen oikeusperustan olevan asianmukainen.

Suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaate

Komissio katsoo, että esitetyt toimet ovat suhteellisuusperiaatteen mukaisia. Markkinoiden toi-
mintaan puuttuminen on suhteessa vallitseviin ongelmiin ja niiden luonteeseen sekä esitettyihin
tavoitteisiin. Esitetyt toimet ovat poikkeuksellisia ja väliaikaisia, ja niillä pyritään nopeasti vas-
taamaan käsillä olevaan kriisiin. Lisäksi toimet pohjautuvat suurelta osin markkinoilla jo voi-
massa olevaan sääntelyyn.

Kaasun yhteisostot ovat ehdotuksen mukaan vapaaehtoisia, ja vain kysynnän yhteen kokoami-
seen osallistuminen olisi pakollista asetuksessa tarkemmin määritellyn kaasuvolyymien osalta.
Lisäksi yritykset pysyisivät sopimusosapuolina myös yhteisostojen kautta tehdyissä kaasun
hankinnoissa. Ehdotetun mekanismin voidaan näin ollen katsoa olevan mahdollisimman vähän
markkinoiden toimintaan puuttuva.

Ehdotettu markkinatoimijoihin kohdistuva velvoite toimittaa ACER:lle tieto LNG-kaupoista on
komission esityksen mukaan välttämätön LNG:n viitehinnan muodostamiseksi. Velvoite huo-
mioi myös liiketoimintaan liittyvän arkaluonteisen tiedon salassapidon.

Komissio on katsonut myös suojattuihin asiakkaisiin liittyvien ehdotusten olevan suhteellisuus-
periaatteen mukaisia, kysynnän vähentämistoimien liittyessä vain kaasun toimitusvarmuusase-
tuksen mukaisiin ääritilanteisiin, ja erityisen haavoittuvien asiakkaiden ollessa rajattuina toimien
ulkopuolelle. Lisäksi toimilla ei keskeytetä kaasun toimituksia suojatuille asiakkaille.

Komissio katsoo, että asetusehdotus noudattaa toissijaisuusperiaatetta koordinoitujen toimien vastatessa riskiin kaasun saatavuushaasteiden aiheuttamista ongelmista. Vaadittavien toimien sääntelyn katsotaan olevan tehokkaampaa EU-tasolla kuin kansallisesti. Jäsenvaltioiden itsenäisillä toimilla ei pystyittäisi vastaamaan yhtä tehokkaasti korkeiden energian hintojen tai vakavien energian saatavuushäiriöiden aiheuttamiin taloudellisiin haasteisiin.

LNG:n viitehinnan perustamista ei olisi mahdollista toteuttaa jäsenvaltioiden yksittäisillä toimilla, vaan se on perusteltua tehdä unionin tasolla. Lisäksi ehdotettu asetusta jättää jäsenvaltioille liikkumavaraa solidaarisuustoimien toteuttamisen käytännön yksityiskohtien suhteen, jäsenvaltioiden pystyen näin ollen valitsemaan niille tehokkaimmat toteutuskeinot.

Valtioneuvosto katsoo, että komission perustelut toissijaisuusperiaatteen osalta ovat hyväksyttävät ja ehdotusta voidaan pitää suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteiden mukaisena.

5 Ehdotuksen vaikutukset

Ehdotetuista toimista ei ole tehty vaikutustenarviointia EU:n tasolla, johtuen toimenpiteiden väliaikaisuudesta ja asian kiireellisyydestä.

Esityksellä katsotaan olevan positiivisia vaikutuksia kaasun toimitusvarmuuteen sekä kaasumarkkinoiden toimintaan. Esityksellä tavoitellaan EU:n kaasuninfrastruktuurin tehokkaan käytön kehittämistä yhteisvastuun hengessä, sekä edistetään myös uusien kaasun toimitustapojen ja lähteiden kehittämistä.

Tällä hetkellä jäsenvaltioiden välisestä kaasun solidaarisuudesta säädetään 2017 annetussa kaasun toimitusvarmuusasetuksessa (EU 2017/1938). Mikäli Viro pyytäisi solidaarisuuskaasua naapurimailtaan, joihin sillä on kaasuputkikyhteys, eli Suomelta ja Latvialta, on Suomella Viron kanssa tehty kaasun toimitusvarmuusasetuksen edellyttämä bilateraaliosopimus näistä yksityiskohdista, joka on allekirjoitettu huhtikuussa 2022 ja parhaillaan sen hallituksen esitys eduskunnassa. Virossa olisi oltava kaasun saannin osalta julistettu hätätila, heidän oman teollisuuden kaasun käyttöä olisi rajoitettu ja kaikki markkinaehtoiset toimet olisi käytetty. Kaasua ei siis olisi saatavilla markkinoilta lainkaan tai riittävästi kattamaan nk. yhteisvastuumekanismien nojalla suojattujen asiakkaiden kaasun tarpeen. Solidaarisuuskaasun määrä kattaa siis vain näiden suojattujen asiakkaiden kaasunsaannin, mikä Viron kohdalla on varsin pieni kaasumäärä. Mikäli Suomeen saataisiin kaasua normaaliin tapaan, ei tämä solidaarisuuskaasun toimittaminen Virolle edellyttäisi välttämättä mitään erityistoimia markkinoillamme. Solidaarisuuskaasusta peritään myös maksu, jossa huomioidaan myös kompensatio teollisuudelle menetetyistä tuotannosta.

Asetusehdotuksen mukainen sähkövoimalaitosten lisääminen solidaarisuusmekanismien nojalla suojattuihin asiakkaisiin lisäisi Viron mahdollisesti Suomelta pyytämän solidaarisuuskaasun määrää. Tämä tarkoittaisi Suomen osalta mahdollisten teollisuutta koskevien kaasunsaannin katkosten riskin kasvamista. Nykytilassa Virolle tarjottava solidaarisuuskaasu kattaa kotitalousasiakkaiden sekä kotitalousasiakkaille lämpöä tuottavien kaukolämpölaitosten käytön, ja esitetty muutos voi näin ollen tarkoittaa merkittävää lisäystä nykytilaan verrattuna. Asetusehdotuksen liitteen 1 mukaan Viron osalta ehdotetun 27 artiklan mukainen suurin sähkön toimitusvarmuuden kannalta kriittinen kaasumäärä olisi enimmillään noin 5 miljoonaa kuutiometriä tammikuussa ja helmikuussa 2023. Solidaarisuuskaasun tarjoamisvelvoitteen sähkövoimalaitoksiin laajentamisen vaikutusten arvioidaan näin ollen kuitenkin pysyvän kokonaisuutena arvioiden maltillisina.

Toisaalta lisäys myös parantaa Suomen sähkön toimitusvarmuutta, kun myös Suomi pystyy varaamaan omalle sähköntuotannolleen kaasua samaisen liitteen I mukaisesti ennen solidaarisuuskaasun antamista muille maille.

LNG:n sisällyttäminen solidaarisuusvelvoitteen piiriin on mekanismina uusi, ja sen käytännön vaikutuksia on vaikea arvioida. Vaikka velvoitteen soveltamisala on laaja, on mekanismin tosiasiallisen toiminnan ennakointi haastavaa. Alustavasti arvioidaan, että muutos voi vaikuttaa yritysten toimintaan mahdollisten solidaarisuuskaasun pyyntöjen lisääntymisen kautta. Tältä osin on huomattava, että asetusehdotus ei nykyisessä muodossaan takaa täyttä korvausta keskeytystä toiminnasta. Toisaalta asetetus ei kuitenkaan edellytä, että kaasua toimitettaisiin solidaarisuusmekanismin puitteissa vastikkeetta. Käytännön syistä Suomi ei myöskään ole todennäköisin jäsenvaltio, jolle solidaarisuuspyyntöjä esitettäisiin, johtuen välimatkoista, haastavasta merenkulusta etenkin talviaikaan, sekä asetuksessa määritellyistä määräajoista solidaarisuuskaasun tarjoamiselle. LNG:n sisällyttäminen solidaarisuusvelvoitteeseen ei muuttaisi Huoltovarmuuskeskuksen roolia Suomen toimivaltaisena viranomaisena solidaarisuuspyyntöjen käsitelyssä.

Toisaalta on huomattava, että ehdotettu asetetus parantaisi myös Suomen asemaa solidaarisuuskaasua pyytävänä jäsenvaltiona. Solidaarisuusvelvoitteiden laajentuminen kattamaan LNG:n voisi hyödyttää Suomea tilanteessa, jossa LNG:tä ei saataisi hankittua mistään markkinaehtoisesti ja solidaarisuusvelvoitteiden pyytämisen muut ehdot samanaikaisesti täytyisivät.

Toisaalta kaasupulatilanteessa Suomi voisi joutua rajoittamaan oman teollisuuden kaasun käyttöä, jotta se voi taata solidaarisuuskaasua hätätilassa olevan toisen jäsenvaltion suojuetuille asiakkaille. Kaasusta maksettaisiin kuitenkin korvaus.

Ehdotettu LNG:n viitehintaa vahvistaisi ostajien tiedonsaantia ja lisäisi hintojen läpinäkyvyyttä. Viitehinnan oletetaan tasoittavan hintoja sen auttaessa toiminnanharjoittajia välttämään korkeimpia hintatarjouksia. Toisaalta voi olla myös mahdollista, että viitehintaa aiheuttaisi yleistä hinnan nousua.

Energiajohdannaisille esitetyn hintojen rajausmekanismin arvioidaan rajoittavan hinnanvaihteluita, tasoittavan markkinahintaa sekä lisäävän ennustettavuutta. Ehdotetun kaasujohdannaisten hintaputken vaikutusten suomalaisille toimijoille arvioidaan jäävän vähäisiksi, mutta mekanismilla oletetaan olevan välillisiä vaikutuksia markkinamekanismien kautta myös Suomen kaasumarkkinoille. Sähköjohdannaisiin kohdistuvalla hintaputkella arvioidaan olevan Suomessa merkittävämpiä vaikutuksia. Energiakriisin myötä nousseiden vakuusvaatimusten aiheuttamien likviditeettiongelmien vuoksi siirtymää kahdenväliseen kauppaan on luontaisesti tapahtunut. Hintaputken käyttäminen ei tämän hetkisen arvion mukaan automaattisesti johtaisi kaupankäynnin siirtymään pois markkinapaikalta. Hinnanmuodostuksen luotettavuutta ja avoimuutta edistäisi lähtökohtaisesti kaupankäynnin painottuminen säännellyille kauppapaikoille kahdenvälisen sopimisen sijaan.

Ehdotetun markkinoiden korjausmekanismin vaikutuksista ei pystytä esittämään tarkkaa arviota tämänhetkisen asetusehdotuksen pohjalta, sillä mekanismin yksityiskohdat eivät ole vielä selvillä.

Ehdotuksen mukaisten kaasun kysynnän aggregoinnin ja yhteishankintamekanismin käytännönjärjestelyt aiheuttavat budjettivaikutuksia EU:n tasolla. Komissio tai asetusehdotuksen mukainen palveluntarjoaja eivät kuitenkaan hanki kaasua, vaan kaasun hankinnoista syntyvät kustannukset kohdistuvat edelleen markkinatoimijoille.

EU:n taseisia vähäisiä budjettivaikutuksia syntyy myös lisääntyneistä työkustannuksista niin komissiossa kuin ACER:ssa.

Ehdotetun asetuksen vaikutuksia rajoittaa sen lyhyt voimassaoloaika.

6 Ehdotuksen suhde perustuslakiin sekä perus- ja ihmisoikeuksiin

Komissio on katsonut, etteivät ehdotetut toimet ole ongelmallisia perusoikeuksienkannalta. Komission mukaan asetus ei vaikuttaisi kaasun toimitusvarmuusasetuksen mukaisesti suojattujen asiakkaiden oikeuksiin, koska ehdotetut kulutuksen vähentämiseen tähtäävät toimet kohdistuvat vain ei-välttämättömään kulutukseen eivätkä ne johda kotitalousasiakkaiden kaasun saannin katkaisemiseen tai haavoittuvimpien asiakkaiden vähentyneeseen suojaamiseen.

Ehdotuksella katsotaan kuitenkin olevan liittymäpintoja perustuslakiin omaisuudensuojan näkökulmasta, etenkin solidaarisuustoimien osalta. Ehdotusta on näin ollen arvioitava perustuslain 15 §:n 2 momentin kannalta, jonka mukaan omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttää korvausta vastaan säädetään lailla. Lisäksi ehdotetuilla solidaarisuustoimilla arvioidaan olevan liittymäpinta perustuslain 18 §:n mukaiseen elinkeinonvapauteen, sillä velvoite toimittaa solidaarisuuskaasua voi tosiasiallisesti johtaa sen elinkeinonharjoittajan toiminnan keskeytymiseen, jonka käyttöön kaasu olisi alun perin tarkoitettu.

Perusoikeudet eivät yleensä ole ehdottomia, vaikka perusoikeussäännös olisi kirjoitettuoikeuden turvaavaan muotoon ja vaikka säännös ei sisältäisikään sääntelyvarausta tai muuta lakiviitasta. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan perusoikeuksien rajoitusten tulee perustua lakiin ja niiden on oltava tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltyjä. Rajoituksille tulee olla hyväksyttävä peruste, ja niiden taustalla tulee olla painava yhteiskunnallinen tarve. Rajoitusten tulee olla suhteellisuusperiaatteen mukaisia sekä välttämättömiä niin, ettei tavoitteita voida saavuttaa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin. Lisäksi on huolehdittava riittävästä oikeusturvajärjestelystä (PeVL 25/1994 vp).

Toimet on määritelty ehdotuksessa täsmällisesti ja ne ovat luonteeltaan väliaikaisia. Toimenpiteillä pyritään vastaamaan vallitsevaan energiakriisiin, ja niiden tavoitteena on helpottaa poikkeuksellisen korkeista energianhinnoista kärsivien kuluttajien tilannetta. Toimien taustalla on näin ollen painava yhteiskunnallinen tarve. Perustuslakivaliokunta on aikaisemmassa käytännössään omaisuudensuojan osalta katsonut, ettei yleisen tarpeen vaatimus välttämättä edellytä lunastuksen toteuttamista julkisyhteisön hyväksi, vaan lunastetun omaisuuden saajana voi olla muukin taho (PeVL 19/1994 vp). Valiokunta on myös katsonut, että maakaasun jakeluun välttämättömän verkkotoiminnan ylläpitäminen täyttää perustuslaissa tarkoitetun yleisen tarpeen vaatimuksen (PeVL 4/2000 vp). Lisäksi arvioidaan, että ehdotetut toimet eivät johda elinkeinotoiminnan olennaiseen vähenemiseen tai kokonaan tyrehtymiseen (vrt. PeVL 8/2013 vp, PeVL 28/2012 vp). Perustuslakivaliokunta on myös pitänyt lainsäätäjän liikkumavaraa omaisuudensuojan näkökulmasta lähtökohtaisesti suurempana tilanteessa, jossa omaisuudensuojaa rajoittava sääntely kohdistuu pörssiyhtiöihin tai muihin varallisuusmassaltaan huomattaviin oikeushenkilöihin verrattuna tilanteeseen, jossa tällaisen sääntelyn vaikutukset muodostuvat hyvin välittömiksi oikeushenkilön taustalla olevien luonnollisten henkilöiden asemalle (PeVL 55/2018). Edellisen perusteella voidaan katsoa, että ehdotettu sääntelyjärjestelmä ei lähtökohtaisesti olisi ongelmallinen perusoikeussääntelyn näkökulmasta.

Toisaalta on huomattava, että jos solidaarisuuskaasua koskevan pyynnön esittänyt jäsenvaltio ja yhteisvastuuta tarjoava jäsenvaltio eivät sovi erilaisista korvausehdoista, kaasusta maksettavaan korvaukseen eivät asetusehdotuksen 31 artiklan 5 kohdan mukaan sisälly kustannukset

taloudellisista tai muista vahingoista, jotka aiheutuvat yhteisvastuun tarjoamiseen liittyvästä asiakkaiden pakollisesta kiinteän kuormituksen purkamisesta, taikka yhteisvastuuta tarjoavassa jäsenvaltiossa toteutettavien oikeudenkäynti- tai välimiesmenettelyjen kustannukset. Korvaus olisi näin ollen suppeampi kuin kaasun toimitusvarmuusasetuksen 13 artiklan 8 kohdan mukainen kohtuullinen korvaus, eikä sen voida myöskään katsoa vastaavan perustuslain 15 §:n 2 momentin mukaista täyden korvauksen periaatetta. Asetusehdotuksen asianmukaisuus suhteessa perustuslain 15 §:n 2 momenttiin tulee jatkoneuvotteluissa vielä varmistaa. Korvausperuste tulisi ensisijaisesti muuttaa sellaiseksi, että se täyttää täyden korvauksen vaatimuksen.

7 Ahvenanmaan toimivalta

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 22 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat elinkeinotoimintaa. Ehdotuksen katsotaan siten kuuluvan maakunnan lainsäädäntövaltaan. Ahvenanmaalla ei kuitenkaan ole maakaasuverkkoa tai LNG-termiinaalia, joten asetusehdotuksella ei ole käytännön merkitystä Ahvenanmaan kannalta.

8 Ehdotuksen käsittely Euroopan unionin toimielimissä ja muiden jäsenvaltioiden kannat

Asetusehdotus on annettu SEUT 122 artiklan nojalla eikä sitä näin ollen käsitellä Euroopan parlamentissa.

Kaasun solidaarisuusasetusehdotusta käsitellään neuvostossa kiireellisellä aikataululla. Jäsenvaltiot ovat keskustelleet komission 18.10. antamasta ehdotuksesta Eurooppa-neuvostossa 20.10.2022 sekä ylimääräisessä energianeuvostossa 25.10.2022. Ehdotetusta asetuksesta oli tarkoitus saavuttaa poliittinen yhteisymmärrys 24.11.2022 ylimääräisessä energianeuvoston kokouksessa, mutta se saavutettiin vasta 19.12.2022 energianeuvoston kokouksessa.

9 Ehdotuksen kansallinen käsittely

Energia ja Euratom (EU21) -jaosto, 7.11.2022 (kirjallinen menettely).

EU-ministerivaliokunta 11.11.2022.

Kiireellisen käsittelyaikataulun johdosta asia saatettiin ensivaiheessa eduskunnan käsiteltäväksi E-kirjelmällä 11.11.2022. Asiaa on käsitelty talousvaliokunnassa 15.11.2022 ja suuressa valiokunnassa 18.11.2022.

Valtioneuvoston istunto 9.2.2023.

10 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää ehdotusta vuoden määräajaksi annettavaksi asetukseksi solidaarisuuden edistämiseksi koordinoituilla kaasun hankinnoilla, kaasun rajat ylittävässä vaihdannassa sekä luotettavilla hintaindekseillä lähtökohtaisesti tervetulleina vastauksina kaasun saannin varmistamiseksi kriisitilanteessa. Valtioneuvosto katsoo, kuten kaasun toimitusvarmuusasetuksen osalta U-kirjeessä 18/2016 vp, että yhteisillä sisämarkkinoilla toimitusvarmuuskysymyksiä ei voida tarkastella yksinomaan kansallisesti. Jäsenvaltioiden erilliset toimenpiteet voisivatkin aiheuttaa sisämarkkinoiden hajaantumista.

Kaasun kysynnän yhteen kokoaminen ja vapaaehtoiset kaasun yhteishankinnat ovat perusteltuja toimia poikkeuksellisessa tilanteessa. Yhteishankintoihin liittyvä kaasunkysynnän yhteen kokoaminen, myös kaasuvaramuutoksen velvoitteen täytön osalta tietyiltä osin, on Suomen hyväksyttävissä. On kuitenkin varmistettava, että velvoitteessa osallistua kysynnän yhteen kokoamiseen huomioidaan kaasuvaramuutoksen mukaisen varastointivelvoitteen Suomeen kohdistuva poikkeus määrittää varastointivelvoitteen suuruus perustuen toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevaan kaasuvaramuutoksen käyttöön, kun kyseisen maan varastokapasiteetti on suurempi kuin sen kaasunkulutus.

Valtioneuvosto on jo aiemmassa vaiheessa tukenut vapaaehtoisia yhteishankintoja. Kaasun yhteishankintoihin osallistumisen tulee esitetyn mukaisesti säilyä vapaaehtoisena. Jäsenvaltiolla tulisi olla mahdollisuus määrittellä osuutensa oman tarpeensa perusteella. Kuitenkin myös Suomen tilanne on muuttunut Venäjän putkikaasun toimitusten katkeamisen ja kelluvan kaasuterminaalilaivan (FSRU) hankkimisen myötä, ja valtioneuvosto katsoo, että Suomikin voisi hyötyä yhteishankinnoista.

Valtioneuvosto pitää kannatettavana komission lähestymistapaa, jossa rahoitusmarkkinasääntelyyn tehdään vain tarkoin kohdennettuja ja rajoitettuja muutoksia. Valtioneuvosto pitää hyvänä, että komissio on löytänyt keinoja tukea energiayhtiöitä **päivänsisäisten hintamuutosten rajoittamisen** muodossa, ja kannattaa esitystä, mukaan lukien sääntelyn voimassaolon rajaus 12 kuukauteen. Hinnanmuutosten luotettavuuden ja avoimuuden edistämiseksi valtioneuvosto kannattaa lähtökohtaisesti kaupankäynnin painottumista säännellyille kauppapaikoille mieluummin kuin kahdenväliseen sopimiseen.

Valtioneuvosto katsoo, että **LNG:n määräaikainen viitehint**a olisi perusteltu ehdotus sen lisäessä hintojen läpinäkyvyyttä ja auttaessa toiminnanharjoittajia välttämään korkeimpia hintatarjouksia.

Asetusehdotus sisältää lisäksi mahdollisuuden kehittää **markkinoiden korjausmekanismi**, jolla neuvosto voisi komission ehdotuksesta rajoittaa väliaikaisesti äärimmäisiä kaasun hintoja. Metodologia hintakaton antamiseksi on auki, mutta esitetyt reunaehdot ovat alustavan tarkastelun mukaan perusteltuja. On kuitenkin tärkeää selvittää, miten ja millä metodilla neuvosto päättää mahdollisesti myöhemmin annettavasta hintakatosta.

Valtioneuvosto katsoo, että vallitsevissa poikkeuksellisissa oloissa parempi tiedonjakaminen koskien kaasunhankintasopimuksia on toimitusvarmuuden turvaamiseksi perusteltua. Kuitenkin tietojenvaihtomekanismin tulisi lähtökohtaisesti koskea edelleen vain hallitustenvälisiä sopimuksia ja ettei päätöksellä luoda kaupallisten toimijoiden (ml. valtio-omisteiset yritykset) välisiä sopimuksia koskevia ilmoitusvelvoitteita. Komissiolle ilmoitettavien kaasunhankintasopimusten olisi oltava suuruudeltaan merkittäviä suhteessa markkinan kokoon, niin jäsenvaltion kuin EU:nkin näkökulmasta.

Asetusehdotuksen sisältämä **LNG- ja varastokapasiteetin uudelleenavaaminen ja kaasuinfran tehokas käyttö** on kannatettava periaate. On hyvä, ettei varattua, mutta käyttämätöntä kapasiteettia seisoteta, vaan avataan uudelleen käytölle, erityisesti nykyisessä kaasun toimitusvarmuuden kannalta kriittisessä tilanteessa.

Valtioneuvosto pitää lähtökohtaisesti perusteltuna **määräaikaista solidaarisuusvelvoitteen laajennusta koskemaan sähkönsaannin kannalta kriittisiä kaasuvoimalaitoksia**. On hyvä, että kaasunsaantia voidaan ohjata voimalaitoksille sähkönsaannin varmistamiseksi kaasupulatilanteissa.

Valtioneuvosto huomauttaa, että ehdotusta arvioitaessa tulee kuitenkin huomioida sen käytännön vaikutukset, joissa solidaarisuuden antamisen osalta velvoitteen laajeneminen lisää myös Viroon mahdollisesti annettavan solidaarisuuskaasun määrää.

Valtioneuvosto pitää perusteltuna, että suojattujen asiakkaiden kaasunsaantia voidaan poikkeuksellisesti rajoittaa ei-välttämättömän kaasun käytön osalta.

Solidaarisuus-velvoite koskee kaasun saannin hätätilaa ja vain suojattujen asiakkaiden kaasunsaantia. Valtioneuvosto katsoo, että **solidaarisuuskaasun toimitusvelvoitteen laajentamista koskemaan myös nesteytettyä maakaasua** voidaan pitää tässä poikkeuksellisessa tilanteessa perusteltuna. Valtioneuvoston kanta kuitenkin on, että LNG:n toimituksissa olisi katsottava kokonaisuutta, ettei solidaarisuusvelvoitetta kohdisteta yhteen maahan ja sinne tuleviin toimituksiin, ja ettei taakka muodostu liian suureksi yksittäiselle maalle.

Valtioneuvosto katsoo solidaarisuustoimitusten perussääntöjen luomisen bilateraaliosopimusten puuttuessa olevan perusteltu toimi tässä poikkeuksellisessa tilanteessa. Perussääntöjen on kuitenkin oltava reiluja sekä solidaarisuutta antaville, että saaville maille. Näissä perussäännöissä erityistä huolta herättää merkittävä poikkeus kaasun toimitusvarmuusasetukseen nähden solidaarisuuskaasun hinnanmuodostuksessa.

Valtioneuvosto pitää ongelmallisena, että ehdotetussa mallissa solidaarisuus-kaasun kuluissa ei automaattisesti huomioitaisi menetetyn tuotannon arvoa tai mahdollisia oikeudenkäyntikuluja tilanteessa, jossa kaasun käyttöä joudutaan solidaarisuutta antavassa maassa käytännössä rajoittamaan teollisuudelta. Tämä on Suomen kannalta sikäli hankala kirjaus, että perustuslain perusoikeussääntely edellyttää täyden korvauksen periaatetta lunastus- ja pakko-ottotilanteissa. Valtioneuvosto katsoo, että korvauseruste tulisi ensisijaisesti muuttaa sellaiseksi, että se täyttää täyden korvauksen vaatimuksen.

Valtioneuvosto katsoo, että esityksen sisältämä mahdollisuus **kaasun jakomekanismille alueellisessa tai Unioni-tason hätätilassa** olisi mekanismina uusi ja suhtautuu ehdotukseen ensisijaisesti varauksellisesti.

Valtioneuvosto katsoo, että asetusehdotuksessa esitetyt toimivallan siirrot komissiolle antaa täytäntöönpanosäännöksiä liittyen LNG:n viitehinnan markkinatietojen toimittamisaikatauluun sekä kaasun päivänsisäisen hinnanvaihtelun rajaamisen yleisiin ehtoihin ovat teknisluonteisia ja vaikutukseltaan vähäisiä.